

СВЕСКЕ

(*Les Carnets de Joseph Joubert*, приредио Андре Боније, Gallimard, 1938)

1791.

26. јануар

Заборав! Како је то нежна реч!

29. јануар

Брзо обуку мисао у прву реч која наиђе и продуже даље.

Пост: подражавање бола.

4. децембар

Када се сећамо, крећемо се насупрот времену. Кад заборављамо, следимо његов ток.

Све што има крила превазилази законе.

25. децембар

Писање је ближе мишљењу од говора.

1793.

23. фебруар

Халикарнас. Данас: Нези. Савремено име које носе рушевине града чине остаци првобитног имена.

19. март

Пажња (онога ко слуша) служи као пратња музици говора.

23. мај

Расејаности и скрупуле које код свих далековидих писаца изазивају перспектива и даљина. Приглупост: принцип плодности.

Грађански ратови су крвавији од других јер лакше пристајемо да нам непријатељ буде странац, а не сусед, јер не желимо да ризикујемо да освету држимо у толикој близини.

5. новембар

Докона река, и која не носи ништа.

децембар

У именовану мрачних ствари увек има нејасноћа, и зато је заблуда сваки покушај да им се пружи име које је чврсто и опипљиво.

25. децембар

Оно кварење морала до којег доводи дуги мир, дуго благостање.

1794.

марџ

Ко год превазиђе, промаши циљ.

8. април, уторак

Мој син је рођен у ноћи између осмог и деветог, у два сата и четврт после поноћи. Нека се једног дана сети мајчиних болова!

9. среда

Изабрали смо имена за дете. Крстила га је бабица, поред ватре, у три сата по подне. Назвали смо га *Викџор Жозеф*, по мајчином и мом имену. Истог дана сам чуо славуја.

1795.

11. јануар

Један пише пером, други четкицом.

12. јануар

Деца би увек да загледају иза огледала.

1796.

26. јануар

Двадесет пет хиљада четиристо седамдесет девет закона!...

10. фебруар

Народ. Уме да препозна, али не и да изабере.

16. фебруар

Треба признати свој мрак.

Реке. Пuteви који вас носе тамо где желите да стигнете.

Не желим да вам докажем, него да вам покажем да... итд... Показујте онда и не до-
казујте.

Једни кажу усрана мотка, други сноп од трња.

20. март

Израз: не волим да једем књигу кад немам апетита.

25. март

У свим књигама од укуса и генија форма је суштински део, а садржина је само успутна.

Сва правила у сликарству, поезији, музици, па и плесу, стреме и могу стремити
једино томе да удовоље духу и да га поштеде умора.

31. март

...Да, волим га као што волим зидине.

5. април

Волим да видим две истине истовремено. Свако добро поређење пружа то преи-
мућство разуму.

9. април

Ако се сви знају, демократија. Ако су помешани, аристократија. Ако су разноврсни,
Краљевство.

Он отвара очи и задржава поглед да би се угледано утиснуло у њега.

21. април

Све те књиге што читаоцу не приближавају тему, већ га упућују како о њој треба
говорити.

3. мај

Не купујте затворену књигу.

Ако нож има дршку, зашто бисте га хватали за сечиво?

Ужици су увек деца, болови су смежурани.

12. мај

Г. де П. – Више волим оно што ради него оно што цени.

6. јун

Помоћу телескопа и микроскопа добили смо увид у већи број појава, и ништа више.

21. новембар

Узори. – Нема више узора.

Бог је оно место у којем се не сећам ничег другог.

1797.

фeбруар

Претерана поимања саосећања и човечности воде у свирепост. Пронаћи како.

1. март

Само је деспот суверено слободан. – Слобода се не дели ни са ким а да се притом не врши уступак, итд., а да се притом не изгуби један њен део. – Умањена, подељена и раширена слобода више вреди од оне која је целовита и концентрисана. – Хесиодова изрека: „половина је боља од целине“, *Adde* густина (или јачина) мања од обима.

3. март

Једнаки су. – Нека то знају и нека забораве.

4. март

Ум може само да прави грешке. Он не ствара истине које постоје, он их само увиђа, разлучује, открива и излаже.

5. март

Љубавници. Ко је лишен њихових слабости, нема ни њихову снагу.

8. март

Немају сви векови право на јасноћу духа.

12. март

Заборављање земаљских ствари, посвећивање небеским, поштеда од сваке горке занесености и сваког немира, од сваке бриге и потресености, од сваке узрујаности и сваког напора, пуноћа живота без узбуђивања. Сласти осећања без рада мисли. Врхунци екстазе без прибегавања медитацији. У једној речи, чиста радост и духовност унутар света, усред метежа чула. То је срећа која траје само сат, минут, трен. Али из тог трена, из тог минута побожности блаженство се шири по месецима и годинама нашег живота.

24. март. чекајући тђу Б[о]м[о]н на ѿушју.

Наше идеје, односно представе које имамо о врлинама, приказују нам их и висе у нама као слике у кабинету. Кад треба да расуђујемо, односно да применимо врлине на предмете, посежемо за својим идејама, изнутра бацамо поглед на те слике као да бисмо да испитамо могу ли се поклопити са стварношћу каква нам је предочена. Чинимо

исто што би радио човек са портретом или описом у рукама, и који би желео да зна да ли је особа коју сусреће или о којој нешто дознаје иста она која је описана и коју је задужен да тражи.

април

Слободно ми, говорио је, исецкајте све на комаде, али их немојте жвакати за мене.

25. април

Кад су људи имбецили, предводи их лудак.

25. јун

Не пишите реч која употпуњује симетрију ваше реченице и заокружује је, јер ће читаоцу неизоставно сама пасти на памет, па ће је сам изговорити прочитавши неку од речи што јој претходе.

јул

... – и црпе из ове књиге мудрост која се у њој не налази.

август

Реците ми шта се дешава на земљи.

21. август

Књига која мирише на сунце, књига која мирише на свећу.

22. август

Зар не би требало да узрок буде изван наше воље? Да полуга буде мимо тега?

5. септембар

Не воле грабљивице само плен, него и лов, који им је игра, забава, задовољство – разонода. Све лове весело и такорећи уз смех.

22. септембар

Човек и тло, житељ и место, пиједестал и кип. Извајани од једног блока.

23. септембар

Где иду мисли? У Божје памћење.

23. децембар

Око сваког пламена потребна је празнина да би сијао. Где нема простора, нема ни светлости.

27. децембар

Изговорена реч је одапета стрела.

1798.

1. фебруар

Слике су извршиле велики утицај на стварности.

5. март

Знак нам онда заклања оно што означава.

Чему скромност? Да би се жена, кад је лепа, себи чинила лепшом, и мање ружном кад је ружна.

Лепоте које ништа не остављају машти.

29. април

Владање је врста љубави.

3. јун

Видите шта чини људска правда. Уништава оног ко није у стању да плати и налаже стид онима које стид може да поправи.

19. јун

Звезде лепше оку него телескопу који их лишава илузија.

20. јун

Лепе су само оне књиге о којима се дуго сањарило (ако се и није радило на њима).

6. август

Унапред оцртати тачан и детаљан план значи ускратити духу сва задовољства сусрета и новине у писању дела. То значи и самом себи учинити писање досадним и самим тим немогућим, кад је реч о делима која зависе од полета и маште. Такав план је самим собом пола књиге. Ако хоћемо себи да се допаднемо, он треба да остане несавршен. Треба да се убедимо да га не треба довршити. Он и не сме да буде довршен, из једног доброг разлога, јер је то немогуће. С друге стране, планови се могу правити за дела чије је писање и обављање механичка ствар која изричито зависи од руке. То одговара и веома је корисно сликарима и вајарима. При сваком потезу четкице и длета који буду начинили, њихов осећај ће пронаћи ту новину која је постојала само у духу. Облици и боје које машта не може да нам представи тако савршено као око понудиће уметнику низ сусрета који су нужни генију како би му пружили ужитак у послу. Али у случају оратора, песника и филозофа, они неће наићи на исто задовољство ако буду записали оно што су већ помислили. За њих се све то одвија одједном. Јер речи које користе лепе су само за дух: након што су помислили оно што ће написати на папиру, дух више не може ништа ново да сазна у ономе што жели да изрази. Уопште узев, потребан је план, али овлашан, никако чврст. Треба унапред навестити нарочито почетак, крај и средину свог дела. То значи изабрати дијапазон, предах или паузу, и циљ. Прва реч мора да пружи боју, увод ваља да пружи тон; средина треба да подеси такт, време, простор, размере.

25. *авјусѝ*

Идеја се рађа као да излази из опне која се распрскава.

9. *сеѝшембар*

Било би необично да прогласимо стил лепим само онда када садржи извесну нејасноћу, понеки облак; а то је можда прихватљиво када та нејасноћа потиче из његове изузетности, из избора речи које нису обичне, из избора обрта који нису распрострањени. Сигурно је да оно што је лепо увек има истовремено некакву видљиву и некакву скривену лепоту. Још је сигурније да оно никада не звучи тако привлачно као када га читамо пажљиво на језику који тек напола разумемо.

10. *сеѝшембар*

...Задовољство да будем примећен издалека.

16. *сеѝшембар*

У три димензије треба убројати време, простор и тишину. Простор је у времену, тишина у простору.

1. *окѝобар*

Немогуће је исту особу завоleti двапут.

1799.

10. *јануар*

...и мудри су само у сновима.

21. *фебруар*

Треба рећи оно што мислимо да бисмо били задовољни собом и оним што говоримо. Али да бисте били елоквентни, плодни, разнолики, обилни, једном речју, говорник, довољно је, а можда и нужно, да своје мишљење изнесете напола, неодређено, сажето и у самом тренутку говора. Јер топлина мисли долази од њихове новине, њихово обиље потиче управо од неодлучности ума. Мудрац (онај који на светлост дана износи само оно што је сазрело) може да буде елоквентан као пророчиште, али никада неће бити речит као Цицерон. Да би се у тој области лако изговарали лепо говори, треба на самог себе оставити утисак какав се жели оставити на слушаоца, односно, убедити себе у току говора у оно што се говори.

Он је обложио свемир. Али те боје, те фигуре, ту машту и све те украсе који очаравају наше очи, није ставио на зидине, на подове, на таванице, како то чине наши земаљски радници, већ их је похранио у наш ум. Драги мој, шта бисте рекли о сликару који би своје слике, уместо да их смешта на платно, утиснуо у машту оних који ће то платно гледати, о сликару који би нанео боје на ум –?

28. *фебруар*

Свака прошлост је тако кратка!

30. март

Некима би требало саветовати да полуде.

17. април

Дело које је толико довршено, толико прецизно изражено, укратко, тако савршено има један тако одређен и чврст облик да се машта читаоца, који с делом нема шта да ради нити како да га преусмери, не отвара ка њему како би га присвојио и запамтио. Такав текст стаји пред нама, дивимо му се, али он остаје изван нас. Он нас погађа, али у нас не продире. У њему нема ничега течног нити сочног, осим ако сама мисао по себи не садржи такву етеричност која би била способна да дематеријализује реч.

Додајте: оно што је тако савршено и затворено памтимо, али се томе не враћамо да га поново прочитамо. (Како спојити ове две заслуге?)

Ноша. – То покреће дух, али у њему самом се ништа од тог уплива не ускомеша. Оно што покреће такав текст чини наше покретаче бескорисним.

Оно што се назива течним стилем подразумева извесну проходност, клизаву житкост.

4. мај

О томе како незнање спаја људе. Политика се тиме сигурно користи.

27. јул

Према животу треба поступати као према списима, ускладити и уједначити средину, крај и почетак. Због тога се много тога мора избрисати.

26. септембар

Кад слика сакрије предмет, кад сенка поприми облик тела, кад реч омами дух тиме што га очара, када нам се неки израз допадне толико да немамо жељу да одемо даље и допремо до смисла, кад фигура сама по себи узме сву нашу пажњу, више се не крећемо. Заустављени смо и поведени у коначак. Води нас рђав водич.

3. новембар

Дао му је слободу да би стекао врлину и одузео предзнање да би могао да остане слободан.

20. новембар, ушорак, Св. Егмунд; бдење.

– У сну. – Објашњење порекла геометријских принципа.

Круг, најлепша од свих фигура, сасвим сигурно је такође и прва која је обузела пажњу људског ума. Људи су га гледали играјући се. Унутра су уписали правилне фигуре и најпре је подељен Θ Потом је подељен још једном, на четворо \oplus Ето пречника и четири угла. Ако их удвостручите \otimes добићете осам углова. Четири прва угла су права, а првих осам је оштро. Правим угловима даје се вредност од деведесет степени, а оштрим од четрдесет пет. Разлог је у томе што је пречнику круга приписана вредност од триста шездесет степени и што прави углови заузимају четвртину пречника, а оштри осмину. Довде је све јасно. Али ево шта ме мучи: зашто је пречнику круга приписано

триста шездесет степени. – У том тренутку ми се јавило разјашњење тог питања, и изнећу га овде. Стари су говорили да је небо људима подарило бројеве. Смењивање дана и ноћи (по њима) навело је наше претке да замисле јединицу и двојку. Ступимо у ту идеју и испратимо је. Година има триста шездесет три или четири дана, то јест, да би се Сунце вратило на исту тачку на небу, потребно му је триста шездесет четири дана. Као што су многи научници приметили, стари су рачунали само округлим бројевима. Дакле, говорили су триста шездесет. Није ли, дакле, тај број, триста шездесет, уписан у велики круг прстена (*annus*) који називамо годином (*an, année*)? Није ли број дана у години заслужан за то што смо сваком кругу приписали непроменљиву вредност од триста шездесет степени?

При буђењу. – Из тога следи да су четири годишња доба четири одсечка прстена. Свако доба има онолико дана колико прави угао степени, осамдесет. У свакој години има осам оштрих углова, односно осам делова од по четрдесет пет дана, ако се свако доба подели на двоје, од којих би сваки део износио три петнаестине, односно четрдесет пет дана. (Изостављамо мање или веће, који су разломци.)

Сигурно је и музика научила људе бројевима.

1800.

2. јануар

Ишчуйаџи? Не, него *пресажити*.

20. јануар

Реч је у ствари отелотворена мисао.

28. јануар

...Ви бисте ово родно и плодно поље да претворите у продавницу? Овај извор у мочвару?...

2. фебруар

Антика. Од обновљених здања драже су ми њене рушевине.

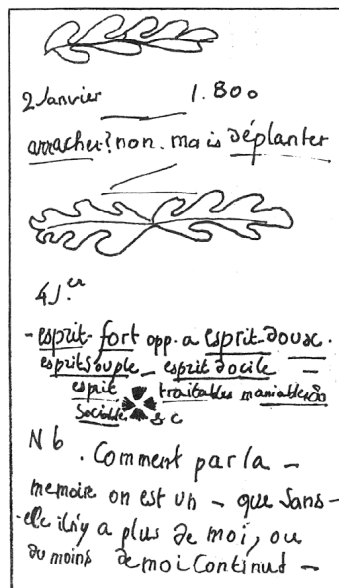
Бог је постојање; свет је место; материја је привид; тело је калуп душе; живот је почетак.

20. фебруар

У онима који су зажарени има нечега помало лудачког. У хладнима има нечег глупог.

1. март

На каквог год непријатеља да се намерачио, ратнику није мило да проспе крв изван борбе.

4. март

Воља понекад делује а да ми не осећамо да хоће или да јој се прохтело, као што делује и памет, без наше свести да мислимо или да смо помислили.

11. март

Знање које зачепи ум.

15. мај

Ум ништа не може да замисли без фигуре или обликовања. Нема фигуре без страна. Постоје неодређена уобличења која морају да остану неодређена. Прецизирање би наудило истини, а такорећи и правди.

Живот ни у једној животињи не може постојати без некаквог разумевања. Разумевање је неопходно начело очувања.

14. јун

Самоћа нам даје право да кажемо Ја.

28. јун

Једно дана ћемо можда имати боље светлости, али хоће ли нам се поправити очи? На то се своди читаво питање о усавршивости која се приписује људском роду. Наши телескопи нису нас учинили далековидијима. Па ни бусола није увећала наше знање већ нам је пружила средство да не посежемо за њим.

јул

Могући опис моје земље: једна њена половина достојна је романа, а друга само катастра.

4. јул

Од поноса надима се мозак. Таштина га испуњава димом, испарењима. Од мржње се стеже срце. Љубав загрева плућа. Кад нас обузме дивљење, срце стане. Жудња нас тера да удахнемо. Желимо да омиришемо све што одушевљава и шири. Туга је таворење.

Љубав што долази из крви, љубав што долази из душе.

7. јул

Кијавице духа. Палата кијавица.

8. јул

Није сваку истину добро рећи. Јер ако се каже сама и издвојена, може да одведе у заблуду, до погрешних последица. Али све би истине било добро рећи ако би се изрекле заједно и ако би се с једнаком лакоћом у сваку понаособ могло убедити.

14. јул

Ништа од оног што се доказује није очигледно јер оно што је очигледно показује се и не може да се докаже.

17. јул

Да. Он то види. Али види га као нешто што ће доћи, а не као нешто што је прошло или што је сада ту. Видети на тај начин пре значи „знати“ него „видети“ у ужем смислу.

18. јул

Поново прочитати оно што сам забележио о језику Римљана пре три године, у једној од оних свезака покривених пергаментом.

1. *авјусѿ* (*insomni nocte*)

Волео бих да се у књизи мисли смењују као звезде на небу, редом, складно, али лагодно и са размацима, не додирујући се и не мешајући; а притом следећи једна другу, усклађујући се, уједначавајући. Да, желео бих да се котрљају, а да се не хватају и задржавају, тако да свака може независно да постоји. Без престоге повезаности, али такође и без несклада: најмањи несклад је онај најгори.

Растурени бисери.

2. *авјусѿ*

Песник не би требало да неки размак опкорачи кад може да га прескочи.

16. *авјусѿ*

Идеја може настати из нечега или ни из чега, под условом да је то „ништа“ константно; идеја због тога неће мање постојати нити бити мање важна.

18. *авјусѿ*

Оне ствари које знамо а да не мислимо на њих.

Где иду мисли? Иду у божје памћење.

Nota. Објаснити светло слепцу, буку глувом, мисао идиоту.

31. *авјусѿ*

Мисли које не могу да преживе изношење на ваздух и које испаравају чим их изнесемо из радне собе. Ставите неколико њих у изолацију. Извадите их из књиге у којој се налазе: неће опстати.

4. *новембар*

Анализирати, раставити. – То што они тако важно називају анализом, ако бисмо једноставно говорили, јесте растављање.

Тему треба анализирати са самим собом, треба је размотрити у свим облицима и по деловима, уздуж и попречно; али не треба анализирати своју мисао заједно са читаоцем. Све треба рећи у једној речи и то одједном, након што је све дуго и у више наврата размотрено. Писац мора да постане налик сликару. Сликер свој модел посматра црту по црту, али показује га у целости. Светлост нас не обасјава појединачним зрацима, већ сноповима.

1801.

јануар

Затвори очи и видећеш.

30. април

Још једна одлика чисте и основне истине: ужитак, ужитак који душа добија од ње.

11. мај

Фигура, покрет. Све се, према Паскалу, врши фигуром и покретом. У том случају, треба рећи да се све врши покретом, јер је фигура само преостали траг покрета којег већ више нема. Тако су и слова која, на пример, управо сада ја пишем само преостали траг покрета моје руке, а који је оцртало моје перо.

1. јун

Предмете треба описивати само да би се описала осећања која изазивају у нама.

12. јул

Мисао је стварна као топовско ћуле.

15. јул

Људи се могу убедити само у оно што желе. Зато их не треба толико одговарати већ им показати да оно што желе заправо није оно што мисле да желе.

У вековима лошег укуса треба писати са напором. – Зашто? – Лакоћа би онда у целисти допринела читаочевој умору. Како?

21. јул

Некада су примере узимали из света, а данас смо принуђени да их тражимо у књигама. То је назадовање.

субоџа, 8. август

У 10 сати увече. Моја јадна мајка! Моја јадна мајка!

15. септембар

Јесте, леп као фрула у коју се не свира...

22. септембар

Призор се променио, али не и око.

27. септембар

Не, нисам љут на људе, него на књиге.

9. новембар

Њутн. Његова крушка била је зрела.

1802.

17. јул

Можда је тачно да читаочев ум воли да доврши и да му треба дати само онолико колико је потребно да би лако допунио и сам се вратио књизи, итд. Ја превише заокружујем.

1803.

4. април

...и волео бих да мислим испод стакла.

7. април

...јер оно што треба уврстити у дело и оно што из њега треба изоставити је бескрајно.

8. април

Јер потребно је да идеја и првобитна форма дела буде простор, једноставно место где ће се њен садржај смештати и уређивати, а не сам садржај који треба сместити и уредити.

1804.

14. август

Непрекидни стил (или поучно и непрекинуто низање реченица и израза) природан је само ономе ко држи перо и пише за друге. У души, све је бујица, све је испрекидано. Она себе може да разуме из наговештаја.

26. октобар

Не глачам своју реченицу, него идеју.

23. децембар

Све док кап светлости која ми је потребна и коју чекам одатле не отпадне.

1805.

Те мисли што нам изненада дођу, што још нису наше.

*(Изабрао и са француској превео **Бојан Савић Осипојић**)*